

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Af tidskriften

VERDANDI

hafva häftena 2 och 3 (dubbelhäfte) utkommit à 1,50 och innehålla bl. a.:

Den skola, »som skall komma», af TH. HAGBERG. — Om danska och svenska folkhögskolan, af L. HLM. — »Kristna skolor», af TH. MAZER. — Några anmärkningar till fröken Keys artikel »Hemlöshet», af JOHN PERSONNE. — Literatur och uppfostran, af UFFE. — Om fristående gymnastik och korsgångställning af G. N. — Bokanmälan m. m.

3 kr. 75 öre

är Verdandis prenumerationspris i *bokhandel*, på *postanstalt* eller hos utgifvaren, *Lars Hökerberg* i Stockholm.

Särskild uppmärksamhet har uppsatsen

 Literatur och uppfostran

i ofvannämnda häfte tilldragit sig från många håll.

HANDARBETETS VÄNNERS

nya adress är

Brunkebergstorg N:o 18.

V h. 45/6

Plan för yrkes- och studiestipendier för kvinnor.

Ur ett nyligen inom Fredrika-Bremer-Förbundet utarbetadt komitébetänkande.

Tiderna förändras och vi med dem, icke minst med afseende på vår uppfattning af arbete och arbetsduglighet. Detta »*litet af hvarje*» eller »*hvad som helst*», hvilket förr i världen utgjorde och ej sällan än i dag utgör måttet på en arbetssökande kvinnas färdigheter eller kunskapsförråd, är på arbetsmarknaden numera nästan värdelöst. Icke heller förslår det på långt när till fyllande af familjemoderns uppgifter. Det der »*hvad som hälst*» innebär ju i själfva verket frånvaro af både plan och mål för arbetet; och kan man bara »*litet af hvarje*», så blir det ingenting helt hvarken af ens arbete eller af en själf, ännu mindre af dem, hvilka man skulle uppfostra till fullgoda människor.

Det regelbundna arbetet för ett gifvet mål är dessutom i vår tid ett vilkor, ej blott för personlighetens utveckling, utan också för den materiela tillvaron, och det är från den sidan vi här hafva att beröra detsamma.

* * *

»Den som icke vill arbeta skall icke heller äta», är ett af de bud, som vår tid med en alldeles särskild styrka inskräper; och den som *vill* men icke *lärt* arbeta röner ingen misskund.

Föräldrar börja mer och mer inse denna sanning, äfven hvad deras döttrar beträffar. Detta är fallet ej endast bland de mindre bemedlade, utan äfven inom de talrika klasser i vårt land, der familjen lefver godt, kanske öfverflödigt på husfaderns lön eller arbete, men efter hans bortgång, vid en inträffande penningkris, e. d. står utan alla tillgångar, således bland löntagare af alla slag och bland en mängd jordegare, industri-idkare, köpmän, m. fl., hvilkas inkomster bero af konjunkturer.

Att regeln kan gälla *alla*, äfven de rika och de högt uppsatta, är ett faktum, som dagens historia under senare decennier blott alltför bjärt illustrerat. För att nu föräldrarna må kunna skydda sina barn för den antydda faran af en plötslig och öfverhängande nöd, måste de i främsta rummet bereda dem nödig arbetsduglighet i ett visst yrke eller för ett visst lefnadskall der de kunna förvärfva en oberoende utkomst.

Denna föräldrarnas uppgift är dock ojämförligt mycket svårare med afseende på döttrarna än på sönerna. För de senare är ju nämligen all undervisning så godt som kostnadsfri, hvarjämte stipendiefonder, uppgående till millioner, finnas donerade till studerande ynglingars förmån. Så, för att anföra blott ett exempel, utdelas för närvarande vid Upsala universitet stipendier till ett belopp af 175,000 kr. årligen.

De lyckliga stipendiaternas systrar måste *betala* all sin elementarundervisning och för dem finnas, med några få undantag, *inga* stipendier, vare sig för yrkesbildning eller studier.

Den gamla trösten, att flickan gifter sig och blir försörjd, gäller icke längre. Man vet, att hon ofta dessförinnan måste i många år arbeta för sitt bröd, samt ej sällan äfven hjälpa anhöriga. Man vet, att qvinnor, med känsla af sitt värde, icke betrakta äktenskapet såsom en försörjningsanstalt, att tvärt om äfven hustruns arbete stundom påräknas som en inkomstkälla för det unga hushållet; och slutligen visar man på det ofantliga antal enkör med barn (se Dagny sid. 80) hvilka stå utan alla andra tillgångar än dem, moderns arbete kan inbringa — *om* hon nämligen lärt något sådant.

Mycket annat kunde vara att erinra rörande det viktiga ämnet: så i *nationalekonomiskt* afseende, vigten af att antalet tärande samhällsmedlemmar minskas, och antalet närande ökas; så i *sanitært* hänseende, fördelen af att förekomma öfverarbete med åtföljande sjuklighet i följd af skuldsättning och nöd; så i *sedligt* afseende, betydelsen af ett arbete, som stadgar karaktären, motverkar lusten för oädla tidsfördrif och afvärjer frestelser. Det här sagda torde dock vara nog för att visa, att kvinnan måste beredas att i kraft af eget arbete kunna intaga den aktade ställning, som ett ädelt oberoende gifver.¹⁾

Det är i detta syfte Fredrika-Bremer-Förbundet uppstått såsom ett af de främsta målen för sin verksamhet bildandet af fonder för yrkes- och studiestipendier åt svenska qvinnor, hvarigenom de kunna sättas i stånd att i framtiden bereda sig en någorlunda oberoende bergning.

* * *

¹⁾ Se härom en uppsats om yrkes- och studiestipendier för flickor, intagen i Tidskrift för Hemmet 26:te årgången, samt Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden för år 1885.

I mars månad innevarande år tillsatte Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse en komité för att utarbeta ett förslag till stipendieidéns förverkligande. Komitén utgjordes af fruarna Thérèse Gylden och S. L—d Adlersparre, fröken Lilly Engström, ledamoten af riksdagens första kammare, d:r J. A. Leffler och t. f. revisionssekreteraren hr H. Rohtlieb.

Sedan komiténs medlemmar vid dess första sammanträde blifvit ense om en motivering af företaget, i den riktning som här ofvan anförts, fördelades det grundläggande arbetet medlemmarna emellan. Vid följande sammanträde framlades ett af hrr Leffler och Rohtlieb uppgjort förslag till stadgar. Häri föreslås, att blifvande stipendiemedel skola fördelas i tvänne fonder, nämligen:

Donationsfonden, omfattande de till förbundet för sådant ändamål donerade medel, med bifogade bestämmelser rörande deras förvaltning och stipendiernas fördelning, m. m.; samt

Allmänna stipendiefonden, bildad af förbundet genom insamling, enligt här nedan närmare omtalad plan och genom gåfvor, samt i framtiden genom möjligen uppstående öfverskott af räntor och årliga medlemsafgifter.

Förslaget innehåller vidare betryggande bestämmelser angående fondernas förvaltning, styrelsens sammansättning och sammanträden, fondernas placering, räkenskapernas granskning, stipendiernas utdelning m. m., hvilket allt vore för omständligt att här i detalj meddela, hvaremot bestämmelser om sättet, tiden och grunderna för stipendiernas utdelning äro ämnade att fastställas genom särskildt reglemente, derom beslut skulle fattas af förbundets styrelse.

Den här ofvan först nämnda fonden, eller *förbundets donationsfond* har redan blifvit grundlagd i och med den nyligen till förbundet öfverlemnade Whitlockska stipendiegåfvan. Och har man goda skäl att hoppas att fonden framgent skall tillväxa genom gåfvor och testamentariska donationer af frikostiga människovänner, hvilka hafva hjerta för landets döttrar och deras sträfvan att vinna full arbetsduglighet för att i mån af behof kunna hjälpa sig sjelfva och de sina.¹⁾

Förbundets allmänna stipendiefond skall enligt komiténs förslag grundläggas innevarande år. För detta ändamål skola beräkningar göras, en arbetsplan fastställas samt en talrik kår af

¹⁾ Det bör här framhållas att dylika donationer kunna göras äfven med vilkor att räntan ej genast kan för ändamålet disponeras, eller så att stipendierna förbehållas medlemmar af en viss slägt.

medarbetare bildas för att sätta i gång öfver hela landet, under några få år, en insamling af så små bidrag, att de icke för någon kunde kännas såsom en uppoffring.

Denna plan, af fru S. Adlersparre framlagd inom komitén och af denna i dess väsentliga drag gillad, innefattar i hufvudsak följande:

- 1) Bidragen skulle bestämmas till 1 krona årligen i 5 år.
- 2) Ett mycket stort antal för saken intresserade personer skulle genom förbundets ledamöter samt dess styrelse och ombud inbjudas att medverka såsom insamlare.
- 3) Resp. insamlare skulle åtaga sig att hvar och en tillvinna saken minst 10 bidragande samt årligen i 5 år af dem uppbära och till förbundet på öfverenskommet sätt öfversända dessa deras bidrag, utgörande sammanräknadt för 1 år 10 kr.

Det torde icke behöfva sägas, att det vore så mycket fördelaktigare för saken, vare sig att de bidragande vilja erlägga det påräknade 5-årsbeloppet, d. ä. 5 kronor, på en gång, eller nitiska insamlare vilja tillvinna saken *mer* än 10 bidragande.

Större gåfvor emottagas naturligtvis med största tacksamhet, vare sig att de lemnas för en gång eller för ett visst antal år.

Enligt beräkning skulle genom de små bidragen, insamlade öfver hela landet under 5 år, en stipendiefond af cirka 150,000 à 200,000 kr., eller, *om deltagandet blefve stort*, dubbla beloppet, kunna utan nämnvärd uppoffring samlas.

Af räntan å den sålunda bildade fonden, skulle då 25 à 50 större och mindre yrkes- och studiestipendier årligen för all framtid kunna utdelas.

Stipendierna från *allmänna fonden* skulle afses för qvinnor, hvilka önska att, enligt en fastställd plan, bereda sig för ett inkomstbringande arbete, vare sig vid någon fackskola (teknisk skola, hushålls- eller slöjdskola, handelsinstitut, m. m.) eller vid högre läroverk. Bland föreslagna kompetensvilkor för sökande, må här nämnas nödig elementarbildning, motsvarande kunskapsmättet i en elementarskola för flickor eller minst i en högre folkskola.

Intet stipendium finge utdelas förr än fonden uppgått till 100 à 150,000 kr.

I afseende på ordningen för stipendiens utdelning skulle, vid lika kompetens i öfrigt, tagas hänsyn till de orter, från hvilka de flesta bidrag ingått.

* * *

För att åskådliggöra resultatet hafva följande alternativa prospekt blifvit uppställda; och har man dervid utgått från den förutsättningen, att, enligt komiterades förslag, hvarje insamlare skulle tillvinna saken minst 10 bidragande jämte sig sjelf, hvar och en erläggande 1 kr. årligen i 5 år.

Prospekt.

Om hvarje förbundsledamot tillvinner saken blott *en* insamlare jämte sig sjelf, skulle resultatet efter 5 år blifva 100,000 kronor; vinnas trenne insamlare af hvarje ledamot, stiger beloppet till 200,000 kr. o. s. v.

Om, vid sidan af denna kår af insamlare, förbundets styrelse och ombud lyckas genom särskilda inbjudningsbref eller andra åtgärder tillvinna saken ungefär samma antal medarbetare, så skulle resultatet kunna efter utgången af de 5 arbetsåren uppgå till 200 à 400,000 kronor.

Om nu räntan beräknas till omkring 4 %, (afkastningen af de under arbetsåren uppburna årsafgifterna måste antagligen afses till betäckande af de betydande insamlingskostnaderna) ¹⁾ så skulle, å en fond af 150,000 kr. erhållas en ränta af 6,000 kronor, af en fond om dubbla beloppet 12,000 kr. o. s. v. Af det lägre beloppet måste stipendierna bli färre och lägre till värdet. Så kan man tänka sig att från en fond om 150,000 kronor kunde årligen för all framtid utdelas *sex* stipendier à 150 kr., *tio* à 200 kr., *fem* à 300 kr. och *fyra* à 400 kr., eller inalles 25 stipendier.

Från en fond af dubbla beloppet kunde dubbla antalet, eller samma antal stipendier med dubbla värdet utgå.

Stiger fonden till 400,000 kr., kan man tänka sig en utdelning af *femton* stipendier à 200 kr., *tjugo* à 300 kr., *tio* à 400 kr., *fyra* à 500 samt *ett* à 1,000 kr., eller tillsammans 50 stipendier.

* * *

Komiterades förslag innebär således, såsom af ofvanstående prospekt framgår, ett förverkligande af associationens idé, tillämpad på sjelfuppfostran, med arbete och oberoende till mål.

Med en knapt nämnvärd årlig uppoffring, i värde för hvar och en näppeligen motsvarande en bandrosett eller ett dussin

¹⁾ En förbundsmedlem har välvilligt lofvat att lemna nödiga förskott för utgifterna under de första arbetsåren.

cigarrer, skulle efter 5 års förlopp sakens vänner, enligt detta förslag, hafva kunnat grunda en betydande stipendiefond, hvilken skulle i all framtid verka för sitt ändamål. Men här, i ännu högre grad än vid vanliga associations-företag, beror framgången på antalet deltagare. Insamlare måste räknas i tusental, bidragande i tiotusental, om blott måttliga resultat skola vinnas. Och af alla fordras en ihärdighet, som räcker de fem åren ut.

* * *

Meningen har icke varit att här framlägga den fullständiga planen för bildande af förbundets allmänna stipendiefond. Men komitén såväl som styrelsens förvaltningsutskott hafva på detta sätt velat offentliggöra syftet med och grundformerna för företaget, för att derigenom dels väcka intresse för detsamma, dels bereda förbundets medlemmar och sakens vänner tillfälle att genom Dagnys redaktion uttala sin mening om planen, samt erbjuda sitt biträde.

Man räknar på villig och nitisk medverkan, i främsta rummet af förbundets medlemmar och Dagnys läsare. Obetingadt räknar man äfven på alla dem, hvilka stå eller hafva stått den qvinliga ungdomen nära och känna, eller sjelfva kanske erfarit de svårigheter, som vänta henne i kampen för tillvaron. Slutligen vågar man tro äfven på ett verksamt biträde af de lyckligt lottade män och kvinnor, hvilka ingenting hafva att frukta för sina närmaste eller sig sjelfva, men *i känsla af, att också välståndet har sina förpligtelser*, vilja likasom lösa sig till sorgfrihetens rätt, genom att främja ett företag, som afser att för all framtid frigöra ett betydande antal arbetsvilliga kvinnor från okunnighetens och den deraf följande arbetslöshetens tunga börda.

Om senaste literära företeelser på sedlighetsfrågans område.

Ett inlägg i sedlighetsfrågan, föredrag af Anna Myhrman-Lindgren.

Är osedlighet helsosam och är sedlighet skadlig för helsen? af en svensk läkare. (Helsövännan, n:o 9 A.)

Uppsatser i sedlighetsfrågan, af Elisabeth Grundtvig, m. fl. (Kvinden og Samfundet, n:o 4, 5.)

Äktenskapsfrågan. Några diskussionsbidrag, af Robinson. (Framåt, n:o 9, 10.)

Mindre akad. konsistoriet och sedlighetsdiskussionen i Upsala den 2 april 1887.

Det moderna sedlighetskravet i kamp emot reaktion och radikalism, af Esselde. *Skydd åt vår ungdom*, af Mödrar. Nya Dagligt Allehanda n:o 107 B.

Literatur och uppfostran, af Uffe. (Verdandi, n:o 2, 3.)

Utänför det politiska området har under den förlutna vintern ingen fråga hos oss så upprört sinnena som sedlighetsfrågan. De företeelser Dagny i föregående häfte belyste¹⁾ hafva efterföljts af andra, som här i korthet skola omnämnas.

I Stockholm har, på inbjudning af ett stort antal damer från de mest olika verksamhetsområden, ett *qvinnomöte* egt rum i syfte att inom större kretsar sprida kännedom om den pågående striden och den nytkomna literaturen till försvar för en sedlig uppfattning. Mötet hade 600 deltagare, hvilka med lifligt intresse afhöorde dess förhandlingar. Fröken Eva Fryxell gaf en karaktäriserande belysning af Personnes, Franks och Petersens skrifter. En ung moder framlade anspråkslösa, men hjertevarma och ofta lärorika meddelanden från sin erfarenhet af små barns uppfostran. Slutligen höll fru Myhrman-Lindgren ett, om stor skarpsinnighet och hängifvenhet för saken vitnande föredrag *om den pågående sedlighetskampens förhållande till Federationen och dess syften*. Alla torde ej instämma i den ärade föreläsarens polemik mot hr Personne. Men oafsedt denna, har föredraget sin stora betydelse såsom *en protest af kvinnor, hvilka lefva inom hemmets fridlysta område, emot de polisförordningar, hvilka i strid mot svensk lag främja otukt och last, detta under bemödande att fritaga från lastens olyckliga följder den ena af de brottsliga parterna, medan de låta den andra drabbas af den mest kränkande och förnedrande behandling*. Att samhället sålunda, icke blott, som hr Personne framhåller, passivt fördrager brott mot lagen, utan *sjelft blir lagbrytare*, är det skarpsinniga hufvudargumentet i fru Myhrmans framställning. Enligt åhörarnes önskan och med stöd af deras, under sjelfva mötet lemnade penningbidrag, har det märkliga föredraget utgifvits i tryck.

Ungefär samtidigt förekommo i tidskrifterna *Eira* n:o 8 och *Helsövännan* n:o 9 A. starka och för sedlighetsvännan i hög grad löftesrika utföranden af *svenska läkare*, dels mot bruket att för ynglingar rent af föreskrifva könsungämbäl såsom helsomedel, dels (i Helsövännan) en längre utredning af frågan: »*är osedlighet helsosam*,

¹⁾ Se »Mödrarna och sedlighetsfrågan». Dagny, april 1887.

och är *sedlighet skadlig för helsan?*» Häri anföras uttalanden af ansedda helsovårdens målsmän, såsom L. W. Friedländer, prof. O. W. Peterson, prof. S. Ribbing, prof. P. Hedenius samt dr. A. Goës, hvarjämte äfven den ädle gamle Hwasser åberopas — allt för att bevisa, hurusom den otglade sinligheten är, icke ett helsomedel utan »den fruktansvärdaste sjukdomsalstrande kraft, hvilken bereder icke allenast individens utan slägtets både djupaste förnedring och största förderf».

I Framåt uppträder, bland försvararne af strindberglitteraturen i dess olika afarter, också en förf. från annat läger, som än i det ena, än i det andra häftet, utkastar lösryckta, paradoxala satser i äkten-skapsfrågan, utan att det ännu blifvit läsaren klart om der står en man bakom ordet, och i så fall hvad den mannen vill. Att i denna tid, i ett sådant ämne uppträda med halfslutet visir för att likasom leka kurra gömma med sig sjelf, synes icke värdigt förf. af uppsatsen »*Mannens likställighet med qvinnan*», och har väckt både smärta och förvåning hos hans vänner.

I Nya Dagligt Allehanda, som med större uppmärksamhet än öfriga representanter för hufvudstadspressen följt sedlighetsfrågans behandling och sjelf tagit del i dess belysande, har under våren förekommit ett märkligt inlägg i saken, under rubriken: *Skydd åt vår ungdom*. Det skydd, som äskas, gäller så väl arbetsklassens unga döttrar som den manliga ungdomen af alla klasser; det kan vinnas genom en åtgärd af de kommunala myndigheterna och det påyrkas med kraftigt talande skäl af tidningsartikelns insändare, hvilka teckna sig *Mödrar*. Detta bör vara nog för att fästa våra läsares uppmärksamhet vid det nämnda tidningsnumret. Längre fram skall Dagny åter upptaga ämnet.

I Kvinden og Samfundet har man med glädje läst fröken Elisabeth Grundtvigs förträffliga uttalande samt ett par andra förf:s i följande majhäfte.

Hänvisande läsaren att sjelf taga närmare kännedom om de andra i öfverskriften nämnda brochyerna, stanna vi här vid *Verdandi*, icke Upsalaföreningen, utan den från alla föreningar fristående tidskriften *Verdandi*, redigerad af Uffe (fröken Sandström) och Lars Hökerberg. *Verdandi* har med häft. 2 och 3 för innev. år träd fram i första ledet af den kristligt sedliga åskådningens målsmän. Det nämnda häftet innehåller dels några anmärkningar till Ellen Keys artikel »*Hemlöshet*», af John Personne och dels en uppsats af Uffe om »*litteratur och uppfostran*». Båda förtjena i högsta grad alla sedlighetsvänners, samt främst föräldrars och lärares behjertande. Hr Personne låter det myckna goda i fröken Keys varnande upprop till föräldrar, att icke lemna barnen hemlösa, vederfaras all rättvisa, men framhåller dess svaga sidor och protesterar mot förf:s påståenden om den osedliga litteraturens ofarlighet. Uffe uttalar sig öppet och starkt, dels om det berättigade i realismens framträdande, då det gäller att skildra *hvad som är* äfven på sådana områden, som väcka vår motvilja; men också huru realisten, då han, i trots eller förtviflan, tillägger »*så skall det förblifva*», ådrager sig ett ansvar så tungt, att man

bäfvat vid tanken derpå. Kunde man i dessa fall tysta honom — vore samhället nog rent, och den enskilde domaren nog klarsynt att kunna göra det med fog och oveld — så borde det måhända ske. Bättre vore dock enligt förf. att noga pröfva hans utsagor, ge honom rätt der han har rätt, och beslå honom med hans egna vapen — det är fakta och vittnesbörd — der han tar fel. . . .) »Gif oss upprättelsens psykologi gent emot falllets!»

Långt ifrån att betrakta den nya litteraturens målsmän som oansvariga språkrör för tiden, ställer Uffe dem till svars för hvarje tanke de uttala, erinrande om huru en sådan tanke, en gång frigjord, lefver sitt eget lif, vandrande omkring från den ena människosjälens till den andra, medförande oberäknliga impulser till godt eller till ondt. »Kanske», heter det, »skulle deras upphofsman rysa om han en gång mötte de långväga afkomlingarna till dessa tankar.»

Författare borde mer än andra uppfostra sig sjelfva. Framför allt skulle de besinna att sanningen aldrig gripes med orena händer.

Vidare belyser förf. på ett inträngande sätt realisternas antagande, att religionen skulle försvinna, de religiösa behoven växa bort under utvecklingen. Hon tillbakavisar utan tvekan dessa föreställningar. »En jord, från hvilken inga böner stiga upp, der glädjen skulle vara stum och förtoiflan stum», är henne ofattlig.

Någonting måste ha dödat hos menskligheten, innan det kan bli så Att låta odödlighetstanken långsamt dagas för att plötsligt åter slockna ut, »kan kulturen, kan den naturliga utvecklingen vara så grym?»

Huru förf. likväl måste erkänna att kristendomen verkligen mist sitt tag öfver dem som stå på bildningens höjder, att den mist sitt inflytande öfver en mängd föräldrar, och därför också sin makt öfver barnen, hvilket åter förklarar det hotande sedliga förfallet, detta liksom de orsaker, hvilka, enligt förf., medverkat härtill, måste vi lemna läsaren att, jämte mycket annat tänkvärdt och godt som förf. har att säga honom, inhämta omedelbart ur den märkliga uppsatsen.

Här återgifva vi blott såsom sammanfattningen af allt det bästa, som hittills blifvit sagdt i ämnet, förf. slutord: »låt oss skaffa barnen bättre umgänge genom att förädla oss sjelfva!»

Ett och annat för den inre ekonomien.

I.

Dagny har redan i sitt program lofvat att lemna råd och anvisningar i afseende på en och annan gren af den inre hushållningen. Hon vill här börja infria detta löfte genom några meddelanden angående en af husmoderns viktigare uppgifter, inköpen för linneförrådet samt vården om detsamma.

1) Se Personnes, Petersens samt Heikels och hans finska meningsfränders uttalanden gent emot de Strindberg-Jægerska och Geijerstamska påståendena att ingen man kan tygla sina sinliga lidelser. Red. ann.

Dyrt och billigt.

Varukännedom är ett ämne, som förblifvit alldeles främmande för våra flickskolors schema. Att fylla denna brist i kvinnobildningen är förenadt med stor svårighet, synnerligen i städerna, der föga eller intet tillverkas i hemmen. Den unga husfrun har köpt en vara för »rampris», men om ett par år är den obegagnelig. *Hvarför?* Ja, derom svärfvar hon i en ljuf okunnighet. Då annonseras en »slutförsäljning» till ned-satta priser. Hon går dit och gör ett nytt uppköp. Alltjämt samma resultat! Hvad är då att göra? Jo, man gör sina inköp i solida etablissementer, hvilkas bemedling af producenters och konsumenters intresse är grundad på sunda principer, der man endast håller redbara varor, och der man genom jämförelser, upplysningar och råd snart sagdt *uppfostrar* de mera oerfarna bland sina kunder.

Läsarinnan ser helt förvånad, kanske smått förnärnad ut. *Hon* skulle icke vara uppfostrad tillräckligt, hon som haft guvernant eller gått i skola i tolf hela år!

Ja väl! Men icke desto mindre, eller kanske just därför, är det så mycket *utanför skolrummet*, hvarom hon, helt naturligt, förblifvit okunnig, bland annat om de för en husmor så viktiga begreppen »dyrt och billigt».

Särskildt i fråga om hvad man kallar »slitvaror», är denna kunskap oundgänglig. För att vinna densamma vilja vi — delvis på grund af egen erfarenhet — föreslå en ny, men mycket praktisk lärometod. Den går helt enkelt derpå ut, att man besöker ett af de redbaraste linnemagasinerna i den ort man bebor och söker att få klart för sig hvilka grundsatser som der följas och hvilka lärdomar som der stå att inhämta.

* * *

Vår studielokal är Almedahls bolags försäljningsmagasin i Stockholm, n:r 2 Brunkebergstorg, och vi börja med dess historik.

Det var år 1852, således för 35 år sedan, som Almedahls fabriksbolag öppnade sitt försäljningsmagasin i Stockholm, sedan det redan förut genom ett sådant magasin i Göteborg gjort allmänheten bekant med sina solida fabrikat. Å fabriken Almedahl tillverkades då de flesta slag af linne- och bomullsväfnader som för hushåll och ekipering erfordras. I mån som fabriken utvidgades beslöt man att minska antalet sorter, för att kunna egna hvarje olika sort erforderlig omsorg. De brister i sorteringen, som härigenom uppstodo, ersatte Stockholmsmagasinet med andra fabrikers tillverkningar, hvilka motsvarade magasinets fordringar på god kvalitet. Der detta kunde ske med lika hänsyn till både konsumenters och producenters bästa, ansågs det som en pligt att i främsta rummet upptaga *svenska* fabrikat, för att sålunda, ehuru ofta med mindre vinst, kunna göra den inhemska tillverkningen känd och aktad.

De utländska varor, som för ytterligare komplettering af lagret fordras, tagas likaså endast från fabriker, hvilkas redbarhet borgar för varornas godhet. Vid försäljning uppgifves också alltid, huruvida varan är svensk eller utländsk.

Så långt historiken. Man finner häraf, att magasinet anser som en af sina förnämsta uppgifter att tillhandahålla sina kunder goda varor i ett omsorgsfullt valdt lager. I första rummet visas och förordas till köparen de *bästa* fabrikat. Derjämte håller magasinet tillhanda *goda* varor af äfven de enklaste och billigaste slag. Troget fasthålles dock den grundsatsen, att verkligt »slitbara» varor i längden blifva långt billigare än de sämre kvaliteterna, detta i synnerhet inom ett tillverkningsområde, hvilket, såsom magasinets, tager *hållbarheten* i strängt anspråk.

De sämre varorna lära betinga nästan samma tillverknings-, transport- och försäljningskostnad. Om nu dessa kostnader betalas två à tre gånger om, hvilket ju blir fallet om jag köper en vara, som håller blott hälften eller en tredjedel så länge som den goda varan — *så blir det köparen, som får betala dessa kostnader.*

Här ett exempel bland många, hvilket är tillämpligt på alla artiklar inom ifrågavarande varuområde, främst de som äro ämnade för hvardagligt bruk, såsom duktyg, handdukar, sänglinne, m. m.

Bolstervar *kan* köpas för 40 öre per aln, för att nu ej tala om de sorter som fås för ännu lägre pris. Denna kvalitet kan ej gerna beräknas hålla längre än 4 à 6 år. Verkligt godt bolstervar deremot, väl sammansatt af för ändamålet lämpligt garn i äkta färger, betingar ett pris af 60 öre, om det är af bomull, 75 öre à 1 krona om det är helt linne; men det håller också till hvardagligt bruk i 12, 15, ja ända till 20 år. Den *vid inköpet dyrare* varan håller alltså 2 à 3 gånger längre än den till lägre pris köpta, och blir sålunda *i längden billigare.*

Ännu ett liknande exempel från annat område. Goda bomulls-tyger till pris af 36 à 38 öre per aln hålla ut trenne klädningar af 25-örestyg. Dertill kommer, vid det skenbart billiga köpet, olägenheten och kostnaden af mindre starka färger, mera tvätt samt sömmerskelön och tillbehör för tre klädningar i stället för blott en.

Frågar man nu hvarpå dylika varors slitbarhet beror, så får man veta, att den har sin grund *dels* i varans afpassande i afseende på grof- eller finlek, efter det ändamål, för hvilket den skall brukas; *dels* i varpens och inslagets afpassande efter hvarandra, så väl till groflek som trådantal; *dels* i råmaterialets fullgoda beskaffenhet, samt *dels* i lämplig »tvinn» å garnet. Löstvinnadt garn fyller bättre och ger varan, som ny, ett bättre utseende — detta isynnerhet bomullsvaror. Men genom hårdare tvinn å garnet blir varan mera hållbar.

Vidare får man vid val af flaneller veta, att *de* krympa mest, hvilka äro mycket ulliga och vid hopkramandet i handen kännas likasom porösa. Vid val af tvättyg får man uppgifter om olika färgers olika soliditet m. m. I fråga om sömnad får man veta hvilka artiklar, som helst böra sys för hand och hvilka med maskin.

Äfven i fråga om varornas behandling vid tvätt får man råd och upplysningar. Så t. ex. påpekas olämpligheten af de nutida mang-

larnas hårda belastning, och huru fina drälls- och damastväfnader, näsdukar m. m. icke glättas utan *pressas*, nästan *krossas* mot stenskiivan och derigenom förlora såväl i skönhet som hållbarhet, hvartill kommer att minsta ojämnhet i skifvan lemnar hål i väfnaden. Man underrättas vidare om vigten af att en nymanglad tvätt upphänges öfver en natt i varmt rum för att undvika en instängd fuktluft i linneskåpet — hvilken åtgärd här i Stockholm är så mycket viktigare, då tvätten ofta lemnas till fattiga tvätterskor, i hvilkas hem råder en dålig och osund luft, som meddelar sig till det tvättade linnets.

Detta blott som ett litet prof på hvad man har att lära i ett försäljningsmagasin, sådant som det ifrågavarande — *teoretiskt* genom de råd och upplysningar man får, *praktiskt* genom det »åskådningsmaterial», som föreligger i de goda och redbara varor, som der alltid tillhandahållas.

Men det är icke endast lärdomar för den egna personliga nyttan, som en vaken kund medför från ett besök i det gamla välförsedda linnemagasinet vid Brunkebergstorg. Ofta får man på köpet en och annan qvasi-nationalekonomisk vink. Och så småningom börjar man ana, att den enskilda okunnigheten eller vårdslösheten står i en viss växelverkan med de allmänna. Man begynner misstänka bland annat att bristande varukännedom samt förkärleken för skenet framför det redbara och solida är icke blott förlustbringande för hvarje individ, som föredrager den för ögonblicket billiga utgiften för en dålig vara framför ett förnuftigt köp, utan att den tillika innebär, i stort sedt, en nationalförlust, ett minus, ej blott i de ekonomiska hjälpkällorna utan kanske också i de moraliska.

Det är dessa och dylika vinkar och råd vi åsyftat, då vi talat om huru ett *uppfostrande moment kan och borde ingå i beröringen mellan kunniga redbara säljare och oerfarna köpare*. Att så också verkligen sker i det etablissement som vi tagit till utgångspunkt för våra meddelanden kunna vi af egen erfarenhet intyga. Den ledande kraften inom detta etablissement har nämligen städse kämpat för att hos allmänheten hålla uppe det alltmer sig sänkande begreppet om *huru en vara inom dess affärs område kan och bör vara beskaffad*, eller med andra ord begreppet om hvad som är »*dyrt och billigt*» i egentlig mening.

Föreningen för gift kvinnas eganderätt

höll nyligen sitt årsmöte, hvarvid ordföranden redogjorde för föreningens vidgade verksamhet och stigande medlemsantal. Hr Hedin gaf en kort men märklig framställning af en oegentlighet vid bevillingens beräkning, i det mannens och hustruns inkomster sammanräknas. Härigenom stiger beloppet ofta så högt, att de afdrag, som medgifvas för små inkomster och

som mången gång medför skattefrihet och alltid betydande skattelindring för fattiga arbetare, icke komma de gifta till del. Talaren upplyste, att bästa sättet att åstadkomma förändring härutinnan vore, att den eller de, som blifva lidande på nämnda oegentlighet, klagade häröfver hos öfverståhållarembetet nästa år före april månads utgång. Efter en uppläsning af hr v. Koch föreslog prof. Retzius en ändring af föreningens namn.

Donationer till förmån för kvinnor.

I december-häftet af Dagny för sistförflutne år meddelades en förteckning öfver *donationer till skolstipendier*, hvilka af för ungdomens väl varmt nitälskande gifvare, under år 1885, öfverlemnats till några af statens läroverk för gossar. Samtidigt antyddes hurusom under nämnda år till elementarläroverken för flickor *ingen* donation afsedd för *stipendium* blifvit gjord. En insändare inlade ett genmäle mot denna uppgift, åberopande sig på en gåfva af 5,000 kr., hvilken år 1885 skänkts till Östersunds elementarläroverk för qvinlig ungdom. Detta genmäle intogs också som rättelse, men vid en blick på gåfvobrevets innehåll visar sig ett genmäle härvidlag vara fullt obefogadt, alldenstund gåfvan är skänkt till *läroverket*, att användas för dess bästa, icke för eleverna i form af stipendier. Den välvillige gifvaren är grosshandlaren hr Fr. Bünsow. Vi önska af hjertat att den studerande qvinliga ungdomen än vidare måtte blifva föremål för hans välgörenhet och synnerliga omtanke.

Emellertid kunna vi redogöra för en del donationer, äldre och yngre, afsedda till stipendier, genom hvilka gifvarne velat underlätta den qvinliga ungdomens sträfvan att kunna tillgodogöra sig såväl den mera begränsade elementarundervisningen, som ock den länge önskade och omsider vunna rätten till fortsatta studier vid våra högskolor.

I. L. von Kræmers stipendiefond.

År 1871 skänktes till Upsala universitet af fröken Lotten von Kræmer en summa af 1,229 kr. hvilket kapital benämnes

»Lotten von Kræmers stipendiefond». Årliga räntan härå, beräknad efter 5 %, är afsedd att utgå som stipendium åt »förtjent *qvinlig* student». Detta stipendium var, om vi ej misstaga oss, det *första*, hvarigenom man ville bereda *qvin*nor en hjälp under öfningen af akademiska studier. Det var också den varm-hjertade gifvarinnans första donation; vi och många med oss hoppas att det icke måtte bli den *sista*. Nuvarande innehafvare af stipendiet är fröken M. Folkeson. Det har förut innehafts af fröknarna Björck, Bergius, Fries och Ekberg.

2. Familjen Hiertas donationer.

L. J. Hierta, den liberala tidningspressens grundläggare i Sverige, den klarsynte och energiske, för upplysningens utbredande och sociala orättvisors upphäfvande nitälskande medborgaren, den för sin egen person, midt i öfverflödet af en sjelfförvärfvad rikedom, alltid sparsamme, men ofta för underlydande eller unge framåtsträfvande, klokt och ärligt arbetande män, storslaget frikostige ekonomen, lemnade i arf åt sina efterlevande icke blott sin rikedom utan ock sitt åskådnings-sätt och sin oegennyttia.

Derom vitna på det offentliga området den af hans döttrar och deras moder stiftade storartade fonden till L. J. Hiertas minne. Derom vitna ock gåfvor, gifna af hans döttrar innan fonden kom i verksamhet. Här göra vi oss en glädje af att nämna hvad som af dessa medel kommit *qvin*orna och deras utveckling till del. Den välgörenhet, som i tysthet öfvas, röjes endast af de hulpnes tacksamhet.

År 1873 öfverlemnades till kungl. Karolinska Institutets lärarekollegium en summa af 6,000 *kr.* att under namn af »Fröknarna H. och A. Hiertas stipendium» förvaltas såsom en särskild fond, hvaraf årliga räntan, under iakttagande af nedanstående villkor, såsom stipendium skulle tilldelas *qvinna som studerar medicin.*

Denna fond erhöll ytterligare förstärkning, då styrelsen för L. J. Hiertas minne år 1882 öfverlemnade till Institutets lärarekollegium den vackra tilläggssumman af 4,000 *kr.* till förvaltning, så att fonden numera utgör 10,000 *kr.*

Kompetent sökande till detta stipendium är *qvinna som aflagt mediko-filosofisk eller medicine kandidatexamen.* Stipendiet är afsedt för sådana *qvinliga* medicine studerande, hvilka äro Karolinska In-

stitutets lärjungar, dock eger innehafvarinnan att uppbära detsamma äfven under sin propedeutiska tjenstgöring vid universiteten. Lärarekollegiet pröfvar hvilken af de sökande, som med förenadt afseende å flit, skicklighet, och uppförande samt ekonomiskt behof må vara af stipendiet förtjent. Stipendiet får innehafvas af samma person högst *sju* år, och, om ej högre examen afläggas, högst *fyra* år. Undantag härifrån orsakas endast af särskilda ömmande skäl, godkända af lärarekollegium. Fortsatt åtnjutande af stipendium beror på hvarje år förnyad ansökan, pröfvad i sammanhang med öfriga ansökningar.

Stipendiet har först i 7 år innehaft af fr. *H. Björck* och sedermera i 7 år af fr. *Karol. Widerström*, som således innehar det för sista året, hvarefter det är till ansökan ledigt. **Ansökningar böra inlemnas till Karolinska Institutets lärarekollegium före d. 15 januari.**

Fru Wilhelmina Hiertas stipendiefond för mindre bemedlade qvinnor, hvilka egna sig åt *tandläkareyrket*, är grundad af stiftelsen *Lars Hiertas Minne*, hvars styrelse år 1884 för detta ändamål till medicinalstyrelsen öfverlemnade ett belopp af 5,000 *kr.* att af densamma förvaltas. Denna fond ökades år 1886 med ytterligare 5,000 *kr.* anslagna af samma stiftelse, hvadan den nu uppgår till 10,000 *kr.*¹

De närmare villkoren beträffande medlens förvaltning, stipendiens utdelande och sättet derför, tiden hvarunder stipendium må åtnjutas, stipendiaternas skyldigheter, m. m. skola bestämmas af medicinalstyrelsen, dock med vilkor, att räntan å fonden användes till understöd åt mindre bemedlade qvinnor, hvilka egna sig åt *tandläkareyrket* och *efter aflagd maturitetsexamen* under förberedande studier till *tandläkarexamen* genom flit, skicklighet, och ett hedrande uppförande visat sig vara förtjenta häraf.

Såsom en gifvarnes önskan framhålles äfven, att stipendiaterna måtte, af samma varma intresse för qvinnors utbildning till *tandläkare*, som föranledt stiftandet af denna stipendiefond, äfven med handling ådagalägga detta intresse, samt verka för samma mål, så snart de uppnått en sådan ställning, att detta utan svårighet eller verklig afsaknad låter sig göra.

Vid öfverlemnandet af den senare summan, bifogades den bestämmelsen att »af den från och med år 1887 löpande årsräntan å fonden, i dess helhet, *en femtedel* alltid skall läggas till kapitalet af fonden». — Ansökningar för åtnjutande af stipendium böra ställas till *kgl. medicinalstyrelsen*.

¹ Härmed rättas en i Dagnys januarihäfte meddelad oriktig notis att *stipendier* till ett belopp af 5,000 *kr.* skulle hafva *utdelats* åt qv. studerande i *tandläkaryrket*, då i stället som ofvan synes, detta *kapital* är skänkt till *förstärkning* af stipendiefonden.

Äfven genom bildande af ett *hygieniskt museum* der mycket är att lära för hemmets vård, genom upprättandet af en *matlagningsskola*, samt *reseunderstöd* för den person, som fått uppdrag att ordna handarbetsundervisningen i hufvudstadens folkskolor, har stiftelsen Lars Hiertas minne tjenat kvinnans sak.

En fest.

Den 23 sistlidne april hade föreningen Handarbetets vänner å Grand Hôtel i Stockholm anordnat en fest för sin afgående ordförande, S. L—d Adlersparre, i hvilken fest äfven vänner af S. L—d:s verksamhet på andra områden deltog. De uppmuntrande kärleksfulla ord, som der uttalades — vare sig de gälde Handarbetets vänners idé och samarbetet för dess framgång, eller öfriga uppgifter, för hvilka det förunnats festens föremål att verka — tillhör det icke Dagny att återgifva. Den härliga sången har hon icke kunnat binda mellan sina rader; de rika färgharmonierna å utställda mattor, förhängen, skärmar, m. m. skulle hon lika litet kunna fästa på sina blad. Minst af allt kan hon återgifva den stämning, som grep festens föremål vid inträdet i den öfverfyllda salongen der alla mötte med uträckta händer, strålande blickar och ord af tack och välsignelse — en stämning af allvarlig glädje, som sedan genomträngde och bar upp hela festen.

Hvad af allt detta som kan fattas af dem, hvilka icke voro närvarande, har *Stockholms Dagblad* n:r 105 samt *Vårt Land* n:r 93, jämte flera andra tidningar på sympatiskt sätt skildrat.

För Dagny återstår endast att till alla, som anordnat och deltagit eller medverkat vid den oförgätliga festen, och främst till de *vänner* hvilka i tretton år med föreningens stiftarinna delat arbetets möda och heder, frambära hennes varma innerliga tack!

Ingen och Någon.

(Från engelskan.)

I.

 er du ingens dotter,
 Barnet af svält och skam?
 Aldrig lärd att jollra
 Namnet *moder* fram.

Ingen har frågat efter
 Om hon föll eller stod,
 Män blott — om män de äro —
 Köpt hennes unga blod.

Sömmar nu oafåtligt
 Husrum att skaffa och ved,
 Tigger en brödkant af grannen,
 Får i dess ställe en ed.

Rastlös i qvafheta sommarn,
 Rastlös då vintern är när,
 Syr hon med stelnande fingrar,
 Vet ej hvad hvila är.

Ingen, som fattar det unga,
 Varma hjertlivets kraf;
 Ingen, som styrker i kampen
 Krafter, som domna af.

Ingen, som godhetens salva
 Tömmer i lidandets sår;
 Ingen, som tror att nöden
 Så nära hans tröskel står.

O, bleka syster, med ögat
 Sänkt emot jordens mull,
 Mörkt är ditt lif, men deruppe
 Står himlen med stjernor full.

Frågte ock här ingen efter
Om, arma, du stod eller föll,
En likväl fans, som der ofvan
Vakt om den värnlösa höll.

II.

Någonstädes bland fälten,
Der strömmen tar bäcken mot,
Ser hon aprildagens skuggor
Glida kring kullarnes fot.

Någon bredvid henne dröjer,
Ädel till hållning och drag
Korset, som pryder den tappre,
Vunnits på drabbningens dag.

Någonstäds vid ett altar
Tärnor och knäböjd brud;
Öfver dem dōmen fylld af
Orgelns brusande ljud.

Någon sin tro henne lofvar,
Med ögonen fulla af glöd.
Någon hviskar: »min hustru!
Min nu i lust och nöd!»

Någonstäds muntra röster
Klinga i park eller sal;
Moder och son, hur de leka
Fjärran från sorg och qual!

Kärlek, som lifvet smeker,
Rikdom, hvars gräns hon ej ser
Krönt med välsignelsers krona,
Hvad kan hon önska mer?

Du ädla, på lifvets höjder,
Som äger allt jordiskt godt,
Ett qual du dock omedvetet
Fick på din ljufva lott.

Det att, okänd, din syster
 Svälta och frysa må,
 Men öfver svalget, som skiljt er,
 Du henne aldrig kan nå.

Vårbrytning.

Skizz af Ave.

Ännu fans ej ett enda utslaget blad på träd eller buskar, men vårlifvet arbetade med starka pulsslag och gaf sig uttryck i milliarder bladknoppar, med hvar sin slumrande lifssaga.

Under den florslätta ljusa morgondimman skimrade de närbelägna kullarnes skogssnår i en obestämd brungrön färgton; men då en solstråle för ett ögonblick bröt fram emellan de seglande skyarne, glänste det plötsligt till, skarpt och gnistrande, emellan grenarne på en grupp stora kastanier, då deras bruna bladhylsor träffades af solstrålen.

Denna trädgrupp stod liksom en starkt framskjuten förpost emellan kullarne och den gamla slottsruin, som krönte den temligen höga sandåsen. Bakom kullarnes snår stod skogen i samlad kraft, omgjuten af en mörk blånande färgton. Nedanför ruinen drog sig åsen i mjuka våglinier sluttande ned till hafsstranden. Bjärtgröna sträckte sig rågåkrarna emellan nyplöjda tegar och sofvande trädesmark skenbart ända ned till de blånande hafsöljorna, hvilkas kammar här och der lyste silfverhvita.

Om dessa skumfransar, hvilka kastades den ena efter den andra upp på den från höjden osynliga strandremsan, voro dyningar efter en redan utkämpad storm eller förebud till en kommande, hvem tänker på sådant, när en plötslig stormil tyckes ha nedbrutit det spirande vårlifvet i ens eget hjerta? —

En ung man och en ännu yngre qvinna arbetade sig med slappa långsamma steg uppför slutningen. De gingo efter hvarandra på en smal gångstig, som emellan ängsremсор, enstaka hus och ladugårdsbyggnader ledde från staden, hvilken med sitt tvärhuggna kyrktorn och sina masttoppar endast svagt skymtade fram ur ett gråblått tätt flor, väfdt af den nedhvirflande skorstensröken.

Uppkomna på höjden vände de två vandrarne sig om och blickade nedåt på den fängslande landskapstaflan. Men det skedde troligen blott af gammal innött vana, ty deras underligt stela drag lifvades ej dervid, deras hårdt sammanpressade läppar öppnades hvarken till ord eller leende, och liksom uppgifna af trötthet sjönko de båda slappt och tungt ned på ett par halfmultnade stubbar invid kastanieträden och i lä af den gamla ruinen.

De sågo ej på hvarandra. Flickan drog sin långa vårkappa fastare omkring sig och försökte gifva sig en käck hållning, men dervid började hennes läppar darra och stora tårar välde fram ur ögonvrån. Hon slöt ögonen för att hålla tårarne tillbaka, men de droppade en efter annan ned från ögonfransen, och med en liten otålig rörelse vände hon sig så, att den unge mannen blott kunde se hennes nacke. Han flyttade sig ej ur fläcken, men med sin eleganta promenadkäpp gaf han sig till att gräfva i en mullhög, som om hans lifs lycka berott på att den blef utjämnad.

Vinden kom med en kraftig doft af harts, våt, ångande mulljord och en tillsats af den egendomliga lökaktiga lukt, som uppstiger från en del af de första vårörterna. Några vissna blad refvos af en yster hvirfvelvind upp ur deras vinterläger och dansade kring det unga nacke; de gafvo flickan en önskad anledning att taga fram sin näsduk.

»Jag tror jag fick något i ögat», mumlade hon.

Näsduken dolde dock ej skälfnigen kring läpparne och hakans lindriga darning.

Hans blick sökte henne, men studsade tillbaka och irrade rådvill omkring på marken, tills den fäste sig vid den stora bruna jordklampen vid hans fötter. Mekaniskt förde han käppspetsen mot mullhögen, men hejdade sig då han såg, att dess ena sida var sprängd af en liten flock vårlök och sippor, hvilkas späda, hvitgula stjelkar och sammanvikna örtblad stodo i led, lyftande, brytande och bändande sig fram till ljus, luft och sol.

»Hvilken oerhörd styrka der ligger gömd i vårbrodden», tänkte han, utan att förbinda någon djupare mening dermed. Han erfor blott en behaglig svalkande känsla af lugn och hvila för sina uppjagade, utpinade tankar genom att mönstra den segrande lifskraftiga vårlöken.

»Jag tror vi få solsken», sade hon, afbrytande tystnaden. Hon ville pröfva, om hennes stämma återvunnit sin vanliga stadga, men gråten kom igen och bröt den tvärs öfver.

Den unge mannen spratt till, och hans invaggade tankar drefvos åter ut att plöja smärtans höga sjö. Han såg på henne med en tröstlös blick.

»Bertha, vi hafva nu ej annat att göra, än slå drömmen om eget bo i kras, och så gå här och åldras under en lång, obestämbart lång förlofningsstid.» Hans tonfall, i början mjukt, blef hårdt och sträff under arbetet att hålla rösten fast och klar.

»Finnes ingen utsigt till, att din principal kan upprätta den tilltänkta filialen senare — till hösten?» Bertha slog upp sin parasoll, hon litade ej på sitt ansigtsuttryck.

»Nej, planen är rent uppgifven. Han sade mig det i går afton, då han afven erbjöd mig någon löneförhöjning. Men hvem skulle väl i våra dagar våga gifva sig på en årlig inkomst af knappt mer än ett tusen kronor.»

Hon svarade ej, hans ord läto så bestämda och afgörande.

»Du har aldrig pröfvat hvad det vill säga att lefva i små omständigheter», fortsatte han häftigt, liksom om han blifvit anfallen och

behöft värja sin åsigt. »Din faster tog dig från ditt stråfsamma för-
äldraham, och sedan har du lefvat i den stora verld, som blott roar sig.»

»Stackars faster menade väl. Hon skulle hellre rent af ruinerat sig, än draga sig tillbaka från sällskapslivet. — Väl för henne, att hon gick bort innan nöden knackade på vår dörr! — — Det blir bäst att jag nu söker mig någon plats som sällskapsdam», tillade hon efter en paus och rätade upp sig ur sin framåtböjda ställning.

»Var der ej så mycket efter henne, att du kan lefva af räntan på kapitalet?» Der låg bestörtning och ångest både i hans ton och blick.

»Omkring femhundra kronors ränta. — Nej, det går ej. Trodde du det var mera, Hugo?» sporde hon med en öppen tillitsfull blick.

»Jag vet knappt, om jag förr närmare tänkt derpå», svarade han fritt mätande hennes blick. »Jag var ju så säker på att det skulle gå med filialen i N.; därför hade din förmögenhet intet annat inflytande på våra giftermålsplaner, än att du åtog dig att bestrida utgiften för en stor del af vår bosättning. Det var väl denna omständighet jämte våra storslagna vyer, som kom mig att hålla dig för att vara oberoende.»

Hans bittra ton sårade henne. »Den våning i N., som vi tänkte hyra, består af fem rum. Möbler och gardiner till en sådan lokal kostar ej så litet. Dessutom linne, husgeråd och mycket annat. — Nå, nu slippa vi allt det der. Vi få vänta på bättre tider, Hugo.»

Bertha sjönk åter slappt tillsamman och brydde sig ej om att beherska gråten, hviken nu skakade hela hennes varelse.

Hugos blick vandrade från henne tillbaka till det frambrutande vårlifvet under den hårda jordklimpen, och han försjönk i ett slags dåsigt drömmeri, under hvilket hans upphetsade tankar funno en stunds hvila.

Berthas gråt aftog så småningom, smärtan jämte den långa promenaden hade uttröttat henne, vårluften gjorde henne matt och hon skulle snart ha inslumrat, med hufvudet stödt mot sina båda händer. — Men då bröts söndagsmorgonens stillhet af ett häftigt flaxande och gälla ifriga fågelskri uppe i kastaniernas kronor. Hugo och Bertha sprutto upp.

»Kajor», sade Hugo, likgiltigt tittande upp mot träden.

»Hvilket lefverne de hålla», inföll Bertha med önskan att åter få samtalet i gång. »Man skulle kunna tro, att de tvistade eller gjorde narr af någon», tillade hon, och reste sig upp från trädstubben.

»Det börjar bli kallt här uppe», anmärkte han efter att en stund ha betraktat det orediga vimlet af gråblå hufvuden, kolsvarta näbbar och mörka, skiftande vingpar. »Det är väl tid för oss att återvända till staden.»

»Ja, vi måste väl gå», sade Bertha, men förblef dock stående bredvid Hugo. Der nere i den töckenhöljda staden måste de ju skiljas och gå hvar till sin ensliga bostad, medtagande den gemensamma sorgen. »Nu kommer der att pratas, sqvallras och öfverläggas», sade hon mera till sig sjelf, än till Hugo, med blicken riktad mot kajsvärmen.

I det samma sköto två kajor rakt förbi dem och stälde flykten mot borgruinen. Deras färd ledsagades af hela svärmens gälla skrån jämte ett oändligt flaxande, nickande och hoppande. Derefter lyfte hela flocken vingarne och flög bort mot skogen.

Det var synbarligen ett ungt fågelpar, hvilket, trotsande flertalets mening och dess gamla sedvänjor, ville börja ett lif på egen hand och hade utsett sin bostad i en af den gamla ruinens torngluggar. Här var synbarligen stor brådska på färde.

Båda foglarne hoppade samtidigt ned på en smal afsats, spejande åt alla håll, som om de ville göra sig bekanta med lokalen. Så fick hanen syn på något, som kom honan att upphäfvä ett jubelrop.

I vrån deruppe på muren låg en hop vissnade löf samt några qvistar, ryckta från kastaniernas kronor, och ditslängda af höststormen. Honan besvarade ropet, och med ett par hopp stodo nu de unga tu borta i vrån ifrigt mönstrande detta lager af bosättningsartiklar.

Hanen stod stark och bredbent framför den lilla bladhögen, under det han med näbbet undersökte de olika föremålen. Hon gick med lätt skälfvande vingar fram och åter på listen i otålig väntan.

Då brast hennes tålmod, och med beslutsam hållning klef hon förbi honom och satte sig midt i bladhögen. Han for skrämmd åt sidan och lemnade henne plats, sedan han dock med en föraktlig knyck på hufvudet kastat ett halfruttet blad ned från muren. Men nu började en samfäld granskning af lagret. Och snart utplockades de värdefullaste bosättningsartiklarna af honan för att af henne transporteras till hemmet. Endast den stora yfviga qvisten tycktes motstå hennes bemödanden.

»Han förstår ej att hålla den i jämvigt», sade Bertha lifligt.

»Men se, det gör hon», svarade Hugo, hvars intresse också blifvit fångadt af den täcka scenen. Se på nu bara.

Kajhonan stod med grenen invid gluggens öppning. Maken gaf till ett varningsrop, men hon böjde blott nacken längre tillbaka, så att de smala grå halsfjädrarnas spetsar sköto ut öfver hennes rygg som en fin frans, i det hon hoppade upp till gluggens kant. Men längre kom hon ej, qvisten tog emot muren med båda ändarna. Hon måste släppa den; grenen föll och hon gick långsamt tillbaka till sin make. Men man ville icke ge sig.

Nästa ögonblick stodo de sida vid sida, grepo tag i hvar sin ända af byggnadsvirket och buro det varsamt upp till gluggen, lade det ned, skakade vingarna, insöpo luft och togo åter fart, nu för att bära qvisten in genom den smala gluggen.

Skuldra vid skuldra arbetade de tu; hufvud höjdes, hufvud sänktes, vingar breddes och skrapade mot muren, starka fötter spände emot, bröstet trycktes, hvälvde sig kraftigare under det blanka fjäderpansaret, och stjertpennorna spreda sig under arbetet. Men allt var spild möda; det var sjelfva öfvermåttet i det nödvändiga bosättningsmaterialet som utgjorde det oöfvervinnerliga hindret för boets bygghande.

»Det lyckas ej», sade Bertha halfhögt.

»Det beror på», menade Hugo.

Fågelparets sträfvan hade för dem fått ett lifsinnehåll.

Solen stack nu upp öfver kanten af en gulhvit skyvägg och sände plötsligt en glänsande strålknipa ned öfver ruinen. En bred stråle träffade de två fåglarne och återstudsade i gnistrande glans från deras mörka kroppar, som tycktes vara formade af stål och emalj, der de nu aftecknade sig mot den rödbruna tegelmuren.

»De uppgifva saken!» Berthas röst var hes. Hugo skuggade ögonen med handen och stirrade på det nu orörliga fågelparet.

Plötsligt tycktes hanen hafva fått en ny tanke. Han sänkte med en hård, kantig rörelse näbbet ned mot den motspänstiga qvisten och gaf den ett hugg, så att små skärfvor af barken flögo omkring hans hufvud. Honan följde hans exempel; inom kort var virket deladt i tre stycken, hvilka med feberaktig brådska infördes i boet.

Bertha drog en lång suck af lättnad, hennes ögon och kinder brunno, men hon undvek att se på Hugo.

»Vi få väl gå ned nu?» sade hon.

»Och formligt tillträda vår långa väntan. Ja, om vi ej —?»

»Hvad, Hugo?»

»Kunde bo i två rum, men —»

»Men jag har ju redan ett sådant litet bo; der fattas ingenting, som kan behöfvas för ett par anspråkslösa människor. — Du får dock tillåta mig att taga emot elever i en del moderna handarbeten.»

»Det förstås, att vi båda få arbeta.»

De sågo hvarandra gladt och frimodigt in i ögonen; derpå lade han med ett egendomligt raskt tag, så olikt hans nyss så slappa rörelser, hennes arm under sin.

»På hemvägen tala vi närmare om detta, min Bertha», sade han med ett djupt befriande andetag, såg upp mot ruinen och lyfte på hatten.

Kajparet satt der uppe midt i solskenet utanför sitt påbörjade bo, vinden kom rakt från skogen, med famnen full af doft från det fram-brytande vårlifvet, töcknet öfver staden lättade sig, och från husens skorstenar vajade krusiga rökplymer.

»Nej, hör bara på lärkorna, Bertha!»

»Ja och humlorna, du! Nu ha vi verkligen fått vår.»

Med taktfasta steg gingo de ned för åsens sluttning och böjde in på gångstigen, som förde mot staden och det blifvande hemmet.

Leo Tolstoy.

Ett stycke rysk psykologi

af Nils Erdmann.

Romanen har i vår tid blifvit mer och mer psykologisk. Särskildt är det förhållandet med den franska romandiktningen. Smaken låter bestämma sig af det tidslynne, som herskar, och detta är ej naivt, ideelt eller omedelbart, men starkt reflekterande, positivt och pessimistiskt. Man vill se icke blott det yttre, men den makt, som bestämmer det; icke blott sjelfva handlingen, men allt detta, som föregår, d. v. s. hela serien af förmimmelser och stämningar, af medvetna eller omedvetna föreställningar och intryck, som i den apparat, hvilken kallas en människosjäl, alstra detta yttre och utbilda det

till handling. Häraf den analys, hvilken man underkastar meniskan; hela hennes mekanism tages sönder och dissekeras, och man märker icke en rörelse, ej en känslö- eller tankeström, utan att fråga *hvarför* och leta upp, hur den framspirat. Möjligen är just denna smak för det psykologiska orsak till, att Rysslands litteratur i så hög grad vunnit intag. Paris är förmligen öfversvämmadt af förfranskade ryska böcker, och de ökas nästan dagligen genom nya invasioner.

Hvad är då det utmärkande hos Rysslands store diktare? Först en verklighetstrohet, jämförlig med den franska. Vidare en pessimism — nihilism, eller hvad man kallar det — hvilken trots sin säregna, nationelt ryska prägel, dock genom sin storhet imponerar och ger återsvar. Och till sist en psykologi, som är mästerlig i sin fihet.

Denna — psykologien — är ett egendomligt karaktärsdrag. Den är *rysk* i hela sitt väsen, och den urartar till sjuklighet. Icke nog dermed, att författarne utöfva den, bruka deras romanheltar äfven sjelfva praktisera den. I allmänhet lida de af ett öfvermått af reflexion. De äro anlagda för grubbel och dissekera allt och alla. Mest taga de sitt jag till operationsfält för sina undersökningar, och hela denna reflexion gör dem odugliga för tillvaron.

Ofta klagar Turgenjef öfver den elaka psykologien. »Ve», säger han, »öfver vår psykologi, detta raffinerade studium af ett sjukt själs-tillstånd och en sjuklig andlig utvecklings lagar, hvarmed *friska* menniskor alls icke bruka befatta sig». Det dödar hvarje förmåga att kunna *handla*, att *verka* något. Tanken eller idén blir icke om-satt i verklighet; den stannar i menniskans hjärna — och Rudin-typen är färdig.

Farlig är den oftast, denna djupgående sjelfanalys. Gerna vill den förvandla sig i ett tungsint grubbel, men den uppträder icke alltid så förstörande, som hos Turgenjef. Der blir den en kräftska, som tillintetgör menniskan, dödar hennes handlingskraft, inger henne förtviflan. Hos Tolstoy, hvilken är starkare, yttrar den sig på annat sätt. Der söker den sig väg genom en hel rad af stämningar, missmod, förtviflan, pessimism, nihilism, för att slutligen mynna ut i fatalismen och mysticismen.

Skalden kämpar sig fram i dessa vilseledande irrgångar; sjelf har han erfarit, hvad han sedan romantiserat, och undersöker man hans verk, skall man finna samma sjelfanalys. Med hjälp af hans romaner, af hans noveller, hans »souvenirs» kunde man få till stånd en psykologi öfver ryssarne.

* * *

Först vilja vi genomgå hans »souvenirs», hans sjelfbiografi. Hvad som der slår oss, är den tidiga reflexionen. Allt lägger han märke till, och allt inger funderingar. Mottaglig för intryck och känslig ända till vekhet, öfvergår han mycket hastigt från en stämning till en annan. Han röres lätt till tårar, och han är ömhjärtad och ädel.

Han berättar, hur han en morgon, då han är nio år, väckes upp, i det den hederlige informatorn smäller flugor öfver hans säng. Strax

kommer den tanken, hvarför brodern får vara i fred, hvarför gubben icke på samma gång smäller flugorna öfver *hans* säng. »Nej, Volodja är äldre än jag; jag är den minste af oss alla, därför pinar han mig», tänker han. Men när gubben börjar kitla honom, växlar äfven hans stämning. Han vill gråta och skratta samtidigt, och han tänker: »hvad han är snäll och håller af oss, och ändå kunde jag tänka så illa om honom». Hans nerver blifva öfverretade, tårarne flöda stridt, han blyges öfver sig sjelf, och han undviker att tala. För att ega någon förevändning för sin gråt diktar han en dröm, som han säger sig hafva haft och der hans mor legat på bår, och hans inbillning är så stark, att han *tror* den vara verklig.

Tidigt är han i färd med att dissekera sina intryck. Vid afresan till Moskva, då han skall lemna modern och hemmet, lyckas han dela sönder äfven sin minsta känsloskiftning. Vagnarne äro framme, och man samlas för att taga afsked. Intetsägande tankar börja korsa sig i hans hjärna — tankar, hur man skall åka, hvar han skall sitta, hur han skall kläda sig. Likgiltigt åhör han sina föräldrars samtal. Foka stänger dörrarna, och han finner det nästan komiskt. När hans far omfamnar modern, och han ser, att hon är bedröfvad, känner han sig så ängslig, att han helst ville springa bort, och när hon sluter honom intill sig, är det sorgen, som får öfverhand. Tårarne börja flöda och han gråter under afärden. »Tanken på att mina tårar vitnade om ett känslofullt hjärta, väckte en egendomlig förnimmelse af välbehag hos mig». En hos en liten gosse alldeles ovanlig själf-analys!

Allt detta häntyder på, att omedelbarhet fattas. Ständigt kommer det *medvetna*, tanken på hur det ser ut, och dödar sjelfva känslan, som vill fram och göra sig gällande. Icke en enda gång är han i stånd att vara oreflekterad; ursprungligheten saknas, och han poserar — för sin inbillning. Så t. ex. heter det om hans sorg vid moderns död: »Så väl före som efter begrafningen grät jag och var sorgsen, men jag blygs att tänka på denna sorg, så uppblandad var den med sjelfviska känslor: än en önskan att visa, att jag var den, som sörjde mest af alla, än tanken på hvad jag gjorde för intryck på de andra. — Jag *bemödade* mig att undertrycka hvarje annan känsla hos mig, hvarför också min sorg var osann och utan omedelbarhet. Dessutom erfor jag njutning af att veta mig olycklig, ansträngde mig t. o. m. att väcka medvetandet deraf i mitt inre, och det var hufvudsakligen denna sjelfviska känsla, som qväfde den verkliga sorgen».

Fadern tycker han om, men icke omedelbart, kritiklöst, och vid mormoderns bortgång är det en nedtyngande dödsfruktan, erinringen derom, att han sjelf äfven skall dö, hvilken förväxlas med saknaden eller intager dess plats.

Oupphörligt återkommer denna sjukliga reflexionslust. Sextonårig berättar han, hur han *antager* en mild ton, hur idén, att han handlade bra, endast ökade hans mildhet, och han finner det mycket ledsamt, när man icke vill observera honom. Till och med i de ögonblick, då känslan söker sig fram, kommer tanken, dissekeringslusten och hindrar eller förvandlar den. När han möter en gammal trojtenare

vid återkomsten till fädernegodset, ämnar han just sluta henne i sin famn, då han hejdar sig. »Plötsligt kom den tanken på mig, att det nu var opassande att omfamna henne», säger han. »Jag hejdade mig, tystnade och rodnade».

Och han använder mikroskopet äfven på andra, än på sig sjelf. Han gör skarpa och djupa iakttagelser, fina observationer; han upptäcker hos människorna just det dolda, sjelfva kärnan, bevekelsegrunden för handlingen, orsaken till sinnesrörelsen; hans blick är så genomträngande, att intet undgår den. Och dock är han ett barn, men ett ovanligt barn, och trots sin tidiga ålder redan utrustad med de gåfvor, hvilka, mognade och utvecklade, bilda honom till diktare.

Är det icke något märkvärdigt för en elfvaårig gosse att göra sådana iakttagelser, som dem angående mormodern? Han har efter sin mors bortgång återvänt till Moskwa; han ser mormoderns sorg, och han känner sig hysa medömkan. Detta kan dock ej hindra, att han uppsöker sjelfva hjärtpunkten, det som ingen märker, men som döljer sig bakom tårarne. »Den sorg, hvaråt hon gaf utbrott, då hon återsåg oss», heter det, »gjorde mig förlägen, ty jag insåg, att vi sjelfva ej hade någon betydelse för henne, utan endast voro henne kära såsom en påminnelse, och att hvar och en af de kyssar, hvarmed hon betäckte mina kinder, endast var ett uttryck för den tanken: hon är död, jag ser henne aldrig mer!»

Gentemot sin bror har han en otalig mängd funderingar, särskildt om deras förhållande såsom bröder och lekkamrater. Ömtålig, känslig, blyg och lätt sårad skärper han för den skull denna tidiga observationskraft, och han anför såsom en ursäkt för sina brådmogna iakttagelser »sin alltför stora mottaglighet för intryck och böjelse för att analysera».

När han reser på sina visiter efter studentexamens afläggande, gör han de mest hårfina psykologiska observationer. Han uppfångar hvarje blick, han resonnerar med sig sjelf, och han intränger obevekligt i den menckliga mekanismen. En furstinna börjar gråta. Hon var vän till hans döda mor, och yngligen söker utreda, hvad det är, som innerst upprör henne. Sorgen finner han verklig, men »jag tyckte», säger han, »att hon grät mindre för min mors skull, än därför att hon icke var lycklig nu, hvilket hon varit under min mors lifstid». På ett annat ställe hänför han hvarje min till ett slags ovilja — afvogheten mot den, som man vet skall bli sin arftagare. Schweitzaren, som öppnar porten, betjenten, som tager hans rock, damerna och herrarna, hvilka möta honom i salongen, alla tycktes betrakta honom som en ovälkommen gäst. Värden sjelf, fursten, gör samma intryck på Tolstoy; »ju älskvärdare han var», heter det i skildringen, »desto lifligare förestälde jag mig, att han bemötte mig vänligt för att icke låta märka, till hvilken grad den tanken var honom misshaglig, att jag var hans arftagare».

Här finna vi sålunda ett exempel, hemtadt ur lifvet, en af de många, som Turgenjef romantiserat, och här kunde man använda, hvad Turgenjef säger i Elena: »Det finnes män, hvilka oupphörligt känna hvar och en af sina minsta förnimmelser på pulsen och aflägga

berättelse derom för sig sjelfva: det här är, hvad jag känner, och det här, hvad jag tänker».

Då man hör den unge gossen gifva sig ut på sina ströftåg, utläggningar af sorgen, af egoismen och kärleken, undersökningar af blygheten, vänskapen och fåfängan — abstrakta definitioner, psykologiska resonemanger —, och man läser, hur han förklarar, att han älskar »dessa ögonblick, då man gradvis stigande högre och högre i tankens sfer plötsligt känner hela dess gränslösa omfång och inser omöjligheten af att gå vidare», — då träda de fram, dessa hjeltar, dessa Rudin-typer; då först begriper man, huru väl de blifvit afbildade!

* * *

I förening med denna skarpblick, denna omutliga psykologi, eger den unge Tolstoy de besynnerligaste hugskott. Bokens andra del, »adolescence», har ett kapitel, der man erhåller en inblick i hans tankar och grubblerier. »Ett helt år», berättar han, »förde jag ett tillbakadraget, inåtvändt lif, hvarunder de allvarligaste frågor, såsom t. ex. frågan om människans bestämmeelse, om det tillkommande lifvet och själens odödlighet, redan sysselsatte mig, och mitt barnsliga förstånd med oerfarhetens hela ifver försökte sig på uppgifter, som höra till de högsta menniskoanden kan uppställa, men hvilka det ej är honom förunnadt att lösa».

Ynglingen tänker utreda dessa väldiga problem. Han uppsöker deras lösning och han grubblar utan att stanna. Hvad är lifvet, hvad är döden? Hvad är lyckan, hvarpå beror den? Sådana äro de frågor, hvilka sysselsätta hans hjärna, och med styrkan af sin reflexion går han så långt upp som möjligt. »En gång», berättar han, »kom jag sålunda på den idéen, att lyckan ej beror på de yttre omständigheterna, utan på vårt förhållande till dem; att en människa, som vant sig att bära lidanden, egentligen icke kan vara olycklig, och för att vänja mig vid vedermoder kunde jag, hur ondt det än gjorde, stå i hela fem minuter med två tunga latinska lexikon på rak arm, eller piska mig med ett rep på den nakna ryggen, tills ögonen tårades af smärta». En annan gång erinrar han sig dödens ständiga närhet, och att människan för den skull måste se lyckan i njutningen. Tre dagar å rad lägger han skolböckerna å sido, undviker lektionerna, läser romaner och äter pepparkakor!

Stundom kan han fördjupa sig i en serie af funderingar. När han ritar några figurer på svarta taflan med ett kritstycke, undrar han, hvarför ögat finner behag i symetri, hvad symetri egentligen är, hvad den beror på o. d., och han fortsätter sin tankegång, i det han öfverför den på lifvet. »Är det kanske symetri öfverallt i lifvet? Tvärtom — här är lifvet, sade jag och tecknade en oval figur. Efter lifvet går själen öfver i evigheten, och så drog jag ett streck från den ena sidan af figuren upp till kanten af taflan. Hvarför går det icke ett dylikt streck från den andra sidan? Det måste ju vara så: hur skulle det kunna finnas evighet blott på ena sidan? Vi måste antagligen ha existerat före detta lif, om vi också ha förlorat minnet

deraf». Han ämnar just nedskrifva sin betraktelse på papperet, då åsynen af en kusk, som spänner en häst för vattentunnan, riktar hela hans tankegång på den egendomliga frågan: i hvilket djur, hvilken människa denna hästsjäl komme att öfvergå? Säkert skulle han vidare hafva utfört sin betraktelse, om brodern icke kommit in och gjort ett slut på hela korthuset.

Som filosof är han skeptiker. Han grubblar ända till öfvermått, och han inbillar sig en tid, att han ensam existerar, att föremålen omkring honom äro syner utan verklighet, att allt blott är till i den mån, som han betraktar det. Tingen, människorna, världen äro inom honom; de ega ingen existens annat än den, som han gifver dem, och stundom är han så öfverspänd, att han plötsligt kan vända sig om, öfvertygad att bredvid sig finna ett *intet*, ett *tomt rum*.

Fåfängt söker han upplösa de problem, som omgifva honom. »Mitt svaga förstånd», säger han, »bemödade sig förgäfvades att genomforska det outgrundliga, och under detta arbete miste jag den ena öfvertygelsen efter den andra om sådant, som jag helst aldrig bort vidröra. Den enda vinst jag hade af detta mödosamma andliga arbete var en viss andlig smidighet, som försvagade min viljekraft, och en vana att oupphörligt anställa psykologiska undersökningar, hvarvid såväl känslan förlorade i friskhet som omdömeskraften i klarhet».

* * *

Alla dessa drag kunna vi återfinna i romanerna. Tolstoys romanhjeltar likna sin författare. Oupphörligt grubbla de öfver tillvarons gåtor, och fåfängt söka de värna sig mot ett öfvermått af reflexion. Ensamma och i sällskap reda de ut sina stämningar, och t. o. m. på ett slagfält kunna de mäta hvarje känsluskiftning. Midt uppe i glädjen, då de skämta och skratta ohejdadt, öfverfallas de plötsligt af en förtärande lifsleda. Fruktan att de skola dö hugger sin klo i deras sinnen, och girigt söka de upptäcka något kryphål att undfly den. Detta lilla kryphål blir för flertalet mysticismen, — och der är det slutligen, som Tolstoy sjelf hamnar.

Ett och annat drag af en ganska tidig mysticism finna vi utan svårighet i hans omtalade ungdomsminnen. Mer och mer framträder den, ju äldre skalden blir, och han sammanfattar sin lifskamp i dessa betydelsefulla ord: »Jag har tidigt förlorat tron. Jag har lefvat en tid i fåfänglighet. Sedan började sfinxen förfölja mig, alltjämt grymmare och grymmare: lös min gåta, eller jag uppslukar dig! På min ständiga fråga: hvarför är jag till? svarar vetenskapen med sådant, som icke angår mig. Liksom vetenskapen hade jag intet annat val, än att förena mig med den sekelgamla kören: »lifvet är en odräglig börda!» Jag ville döda mig. Då fick jag idén att betrakta, hur den ofantliga massa människor lefva, hvilka icke såsom vi, de s. k. högre klasserna, öfverlemna sig åt tankens spekulationer, men arbeta och lida, och som äro lugna och på det klara med lifvet. Jag begrep, att man måste lefva såsom de, återgå till den enkla, enfaldiga tron».

Meddelanden från förbundet.

Den 25:te maj höll förbundet, under riksantikvariens Hildebrands ordförandeskap, sitt årsmöte. Dervid upplästes förbundets årsberättelse för 1886, hvilken medföljer detta häfte till alla prenumeranter å Dagny. Man finner af densamma

dels att förbundet vunnit en allt större anslutning, i det medlemmarnes antal stigit från 886 till 1,185;

dels att förbundets verksamhet och arbetet på dess byrå haft nära dubbelt större omfång, jämfördt med föregående år. Så har beloppet af fasta löner för befattningar, anskaffade genom byrån, vuxit från 10,000 till nära 22,000 kr. m. m.;

dels att förbundet, mot en kostnad af endast 246 kr. 91 öre haft, fördelen att i Dagny ega ett eget organ inom pressen för sina intressen, m. m.;

dels att en *filial* af Fredrika-Bremer-Förbundet blifvit upprättad i Malmö, under fröken M. Silows ledning;

dels slutligen att valen icke föranledde någon annan ändring i styrelsens sammansättning, än att i stället för fru G. Weidenhjem, som undanbedt sig återval, ingick fröken Lotten Dahlgren. För öfriga hänvisas till den rikhaltiga årsberättelsen.

Sedan 158 personer antecknat sig till delaktighet i *sjuk-kassan*, utgick från Fredrika-Bremer-Förbundet kallelse till ett konstituerande möte, hvilket egde rum i Praktiska Arbetskolorns lokal den 25 april 1887.

Sedan förbundets ordförande genomgått några i sjuk-kassans stadgar vidtagna och i de tryckta exemplaren införda förändringar, hvilka alla af mötet gillades, och hvilka förändringar afsågo delegarnas fördel, tillkännagafs att enligt val, förrättadt på sätt § 8 i stadgarne föreskrifver, kassans styrelse utgöres af följande medlemmar:

Ordinarie: professor P. G. Rosén, doktor C. Nyström, medicinalrådet D. Pontin, fröken A. Roos och fröken A. Fabricius. *Suppleanter*: professor O. Sandahl, fröken H. Lindberg och fru F. Lybeck. Derefter vidtogs val af revisorer, hvilka enligt § 9 i stadgarna böra af delegarna sjelfva årligen väljas, och hvartill utsågos kongl. sekreteraren F. af Klintberg och öfverstelöjtnant C. E. Elfving.

Härpå förklarade ordföranden sjuk-kassan konstituerad och uttalade sin förhoppning om dess framtida gagn och verksamhet.

Från och med maj månad har Fredrika-Bremer-Förbundets byrå varit och är fortfarande öppen måndagar och torsdagar mellan $\frac{1}{2}$ 6 och $\frac{1}{2}$ 7, i och för inskrifningar i sjuk-kassan. Der tillhandahållas äfven formulär till läkarebetyg och till intyg om sjukdomsfall, samt öfriga anvisningar. Vid förfrågningar från landsorten sändas alla önskade upplysningar.

Som sjukhjelpen — en krona och femtio öre om dagen — icke utgår förrän fyra veckor efter inskrifningsdagen, uppmanas de redan antecknade att så snart som möjligt *insända nödiga betyg* och låta inskrifva sig.

Å byrån hafva under april månad anmält sig: *Arbetsgifvare*: för erhållande af lärarinnor 10, lektioner 2, renskrifning och kontorsgöromål 4, sällskap och biträde i hem 3, = 19. *Arbetsökande*: lärarinnor 20, lektionsgifvare 8, värdinnor och biträden i hem 6, kontorister 8, = 42.

Under maj månad hafva anmält sig: *Arbetsgifvare*: för erhållande af lärarinnor 22, lektioner 3, sällskap och biträden i hem 6, skrifgöromål 2, = 33. *Arbetsökande*: lärarinnor 37, lektionsgifvare 7, värdinnor och biträden i hem 8, kontorister 2, = 54.

Hvarjehanda i qvinnofrågan.

Sverige. *Gåfvor.* Styrelsen för stiftelsen Lars Hiertas minne har till främjande af skolungdomens sommarvandringar anslagit 1,000 kr., hvaraf till lärarinnan vid norra seminariet, fröken Lilly Engström öfverlemnats 500 kr. i och för anordnande af dylika vandringar för flickor. — Likaledes har drägtreformföreningen genom samma välgörande stiftelse erhållit ett anslag af 500 kr., med uppdrag, att tillhandahålla tjenliga hygieniska modeller till kläder för barn och ungdom. — Till styrelsen för Hemmet för gamla tjenarinnor har öfverlemnats 183 kr. 80 öre, hvilken summa utgjorde behållningen af qvinnomötet på hôtél W.-6 den 25 april.

Examina. Mogenhetsexamen aflades den 16 maj vid Wallinska skolan af 8 elever och vid Lyceum för flickor af 3 elever. — Fil. kandidatexamen aflades den 31 maj vid Lunds universitet af fröken Helga Linder. — Examen i fysiologi, sundhets- och sjukdomslära, medicinsk och pedagogisk gymnastik har genomgåts af 23 qvinliga elever.

Textilt praktarbete. På den utställning, med hvilken föreningen Handarbetets vänner öppnade sin nya lokal, Brunkebergstorg 18, förekom bland många andra af föreningens utmärkta tillverkningar äfven ett praktarbete, hvars färdigblifvande länge varit efterlängtadt af den textila konstens vänner. Det är den stora, dyrbara, af målärinnan fru H. Winge komponerade altarduken, hvilken beståts af en dam, tillhörande tyska församlingen härstädes, att såsom gåfva öfverlemnats till dess kyrka. Denna altarduk är i komposition och utförande ett verkligt konstverk, och näppeligen torde ett dermed jämförligt arbete af detta slag efter renaissanstidehvarfvens period blifvit utfördt i vårt land. Arbetet, öfver hvilket en fullständig beskrifning torde komma att utgifvas, hedrar såväl sin mästarinna, de konstskickliga brodöser, som under hennes oafbrutna ledning utfört,

och den förening som åstadkommit detsamma, som ock den frikostiga gifvarinnan, hvilken möjliggjort dess utförande, och dermed, som man tror sig veta, icke för första gången räckt den textila konstslöjden i vårt land en hjälpande hand.

Arbetsstugor för barn. Under den gångna vintern hafva, på initiativ af fru A. Retzius, arbetsstugor upprättats i två af hufvudstadens församlingar, hvarest barn af mindre bemedlade föräldrar under god ledning fått lära sig förfärdiga diverse säljbara arbeten, laga sina egna kläder och skor, m. m.

Arbetet för skolkolonier, i syfte att åt folkskolornas fattiga, svagare barn bereda en helsokur under sommaren, har i Stockholm varit mycket lifligt, sedan man funnit hur mycket godt dessa kolonier kunna uträtta. I flera församlingar hafva gifvits konserter, i andra föranstaltats försäljningar till sakens förmån. I Katarina förs. har man haft ett lotteri, hvartill barnen och deras lärarinnor bidragit med nyttiga och vackra arbeten. Så hade gossarna under sina slöjdtimmar samt de äldre flickorna under sin lärarinns ledning arbetat en mängd användbara och vackra föremål. Lärarinnorna arbetade under sina fritider för samma ändamål ett vackert tvåmanstäcke; en klass af 9-åriga flickor samlades på e. m. kring sin lärarinna och stickade ett stort enmansstäcke, o. s. v. Behållningen af dessa vackra bemödanden tros komma att uppgå till 2,500 kr., hvaraf en del skall afsättas till grundplåt för en kolonifond.

Medalj. Fröken C. E. Rappe har af kgl. maj:t erhållit medaljen i guld af 12:te storleken såsom erkänsla för sina stora förtjenster dels vid akademiska sjukhuset i Upsala, hvarest hon ledt de i föreningen »Röda korsets» tjänst anställda elevernas undervisning, dels ock vid Upsala centralhospital, för hvars kvinnoafdelning hon varit förestånderska.

Föreningen för gift kvinnas eganderätt har utgifvit en synnerligen rikhaltig årsberättelse, hvari man hufvudsakligen från olika synpunkter behandlar nya lagberedningens förslag.

Ansökningar. Frökarna M. Widegren och A. Rosling, utexaminerade från h. lärarinneseminariet, hafva hos kgl. maj:t begärt att få förklarar såsom studenter å reallinien, efter att å denna linie hafva kompletterat sin examen i matematik, fysik och kemi. Kgl. maj:t har befalt kanslersembetet att afgifva utlåtande öfver denna ansökan, enär inom styrelsen för Stockholms undervisningsverk de uttalade meningarna voro dels för, dels emot bifalls tillstyrkande.

Direktionen öfver högre lärarinneseminariet har hos kgl. maj:t gjort ansökan om, att från seminariet utexaminerade elever må ega kompetens att söka anställning i folkskola i händelse enligt nu gällande författningar denna kompetens ej anses gifven. Denna ansökning har af kgl. maj:t blifvit bifallen.

Qvinna i fattigvårdsstyrelse. Dagny har i ett föregående häfte omtalat hurusom enkefru M. Ohlson i Landskrona sistlidne december valdes till ledamot af fattigvårdsstyrelsen samt att detta val sedermera

öfverklagats och af konungens befallningshafvande upphäfts. Vid stadsfullmäktiges i Landskrona senaste sammanträde beslöts emellertid att vidhålla det en gång gjorda valet och att länsstyrelsens utslag skulle i högre instans öfverklagas.

Qvinliga missionärer. Svenska kyrkans missionsstyrelse har i missionens tjänst antagit fröken H. Posse, som ämnar egna sig åt barnhems- och skolverksamheten på svenska kyrkans missionsfält i Sydafrika. — Fröknarna L. Kristiansson och H. Vennman från Sverige samt L. Rensaa från Norge begifva sig i slutet af innevarande år till Indien för att derstädes egna sig åt missionsverksamheten.

Qvinlig klockare. Sedan Maria Joh. Carlsson hos kgl. maj:t anhållit att henne måtte medgifvas rätt att anmäla sig som sökande till förenade organist- och klockarebefattningen i Lindes stads- och bergsförsamling, har kgl. maj:t medgifvit, att den omständigheten, att sökanden är qvinna, ej må utgöra hinder för hennes ansökning till ifrågavarande befattning.

Praktisk välgörenhet. Sällskapet »Unga qvinnors förening» har vid olika tillfällen denna vår till sin lokal n:r 15 A. Kungsgatan inbjudit qvinliga arbetssökande, hvilka der erhållit förplågning samt nödiga upplysningar om herberge, lediga platser m. m.

Lärare- och föräldramöte. På inbjudning af en mindre lärare- och lärarinneförening hafva under våren tvänne diskussionsmöten egt rum, i syfte att bereda hennens och skolornas representanter tillfälle att öfverlägga om huru arbetet på ungdomens sedliga karaktärsutveckling bäst må kunna bedrivas. Tankeutbytet har varit lifligt och intresset stort, hvarför allt bör mana till att fortsätta försöket.

En qvinlig nykterhetsförening har bildats i Norrköping med syfte att utverka förbud mot anställandet af qvinliga biträden å lokaler der rusdrycker serveras.

Kristliga föreningen af unga qvinnor verkar, under fru Andersson-Meijerhelms och hennes vänners ledning, för att gifva en bättre riktning åt tjänstflickornas och fabriksarbeterskornas sätt att använda sina fritider, ett syfte som förtjenar allt deltagande.

Finland. I Helsingfors pågår sedan någon tid en pedagogisk slöjdanstalt under ledning af fr. Vera Hjelt, utbildad lärarinna från Nääs slöjdläroreseminarium. Fröken H:s slöjdskola har rönt mycken uppmuntran och elevernas antal uppgår för närvarande till inemot 400.

Qvinna i fattigvårdsstyrelsen. En petition, undertecknad af ett antal qvinnor, har öfverlemnats till magistraten i Helsingfors, i syfte att åstadkomma sådan ändring af fattigvårdsreglementet, att äfven qvinna må kunna inväljas i fattigvårdsstyrelsen. — Motioner i denna och närliggande frågor hafva här i Sverige inlemnats till nuvarande riksdag.

Danmark. För utbildning af sjuksköterskor har regeringen anslagit 10,000 kronor.

Korrespondens-afdelning.

Från **Esselde till en onämnd korrespondent**, (stämpeln Stjernhof.)

Min okända vän, ty så har man rätt att benämna den, som på ett så älskvärdt sätt visar sin sympati, sänder jag en hjertlig tacksägelse, bedjande henne af lägga anonymiteten, och derigenom öka den glädje hon redan skänkt mig.

Till flera insändare. Såsom svar på ingångna förfrågningar om lämplig beklädning för qvinliga fotvandrare, hänvisas till art. »Råd till qvinliga turister», Verdandi 1885, häft. 3—4.

Med anledning af gjord förfrågan meddelas, att till red:n insända täflingskrifter rörande den husliga uppfostran, böra åtföljas af slutet namnsedel eller motto.

Till red:n insända böcker:

Tre år i Kongo, skildringar af *P. Möller*, *G. Pagels* och *E. Gleerup*, h. 1—3. — Syndafloden af *Edvard Suess*. — Noveller af *Paul Heyse*, h. 21—33. — Föreningens för skollofskolonier berättelse för 1885. — Geografi för folkskolan af *L. Almquist*. — Strindbergslitteraturen och osedligheten bland skolungdomen af *John Personne*. — I skolfrågan af *R. Törneblad*. — Höststormar, berättelse af *Math. Roos*. — Två vänner, Juden, Min första kärlek af *Turgenjef*. — Folkhögskolan af *Schröder*. — Den stora veckan af *Edv. Evers*. — Småskrifter utgifna af *Dansk Kvindesamfund*. — Ett inlägg i sedlighetsfrågan af *Anna Myhrman-Lindgren*. — Mindre fortellinger af *Kristen Gløersen*. — Kort öfversigt öfver det sv. folkskoleväsendets utveckling till år 1842 af *Simon Nordström*. — Fru Wilhelmina af *Julius Stinde*. — Fru Marianne, roman af *Ernst Ahlgren*. — Meddelanden af *Esselde*.

Periodisk litteratur, som kommit Dagny tillhanda till juni månad.

Framåt, Ny svensk tidskrift, Svenska Landsmålen, Förr och Nu, Hemvännen, Eira, Helsovännen, Svensk läraretidning, Sveriges ungdom, Verdandi, Småskolevännen, Pedagogisk tidskrift, Året om, Svensk Musiktidning, Norden, Sedlighetsvännen, Slöjdundervisningsbladet, De värnlösa vän, Tidn. för trädgårdsodlare, Tidskrift för kristlig tro och bildning, Teologisk tidskrift, Nylande, Kvinden og Samfundet, Finsk tidskrift, Tilskueren, Deutsche Hausfrauenzeitung, Neue Bahnen, Illustrirte Frauenzeitung, La Citoyenne, English Woman's review, The Woman's journal, Women's suffrage journal, Donna e Lavoro. Läsning för hemmet, Tidskrift för folkundervisningen, Läsning för folket, Die Illustrirte Zeit, Le journal du bien public.

Stipendier för qvinnor.

Hvar och en som inser behovet af yrkes- och studiestipendier för qvinnor, uppmanas på det kraftigaste, att å brefkort, stäldt till *Fredrika-Bremer-Förbundets stipendie-komité*, anmäla sig villig att som *insamlare* tjena saken, möjligen också att söka vinna och anmäla flera insamlare. Listor skola då ut-sändas under september månad.

Erinras att insamlarens uppgift endast är att tillvinna saken 10 bidragande samt uppbära deras afgifter med *1 krona årligen i fem år*. Se vidare detta häfte, sid. 137—142.

Utlofvadt understöd

för en bildad qvinna, som vill egna sig åt barnmorske-yrket, kan, i följd af sjukdomsfall, ånyo sökas hos Fredrika-Bremer-Förbundet. Se vidare Dagny, januari-häftet sid. 30.

Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser.

April—Maj.

Aftonbladet:

- N:o 81. **, Stora lidanden.
- » 89. Om nödvärn.
- » 91. —r—r, Ett ord till föräldrar och lärare.
- » 92, 110 A. *Björn*, Pantlåneriet. Stockholmsbild.
- » 94. Bref från Upsala. Qvinnofrågan i ny-belysning.
- » 97. *Emil Poschkau*, För sent.
- » 98. A. Stridiga omdömen eller Misskändt författarskap.
- » » » *J. A. R-m*, Literära nyheter. Noveller och berättelser af Leo Tolstoy.

Stockholms Dagblad:

- N:o 87. Professor Gyldéns föredrag i astronomi.
- » 89. Diskussion i sedlighetsfrågan.
- » 92. *Anna Fl—d Derby*. Ett möte i Londons East End.
- » » *Paul de Saint-Victor*. Mumien.
- » 98, 119. *E. de Pressensé*. Frankrike 1887.
- » 104. Literärt. Syndafloden af Edvard Suess.